

Convenant Schoon water Utrechtse fruitteelt

(2012-2016)

Aangaande de aanpak van gewasbeschermingsmiddelen in de Utrechtse fruitteelt

Ondergetekenden,

1. Het College van Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht als bestuursorgaan, te deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door gedeputeerde Water, de heer De Vries, op grond van het besluit van Gedeputeerde Staten van 11 december 2012.
2. Het Dagelijks Bestuur van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden als bestuursorgaan, ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door hoogheemraad de heer Beugelink.
3. Het bestuur van de NFO kring Midden Nederland van de Nederlandse Fruittelers Organisatie, tevens de vakgroep fruitteelt van LTO Noord ten deze rechtsgeldig vertegenwoordigd door de heer Van Brandenburg.

Partij 1 wordt aangeduid als "provincie";

Partij 2 wordt aangeduid als "waterschap";

Partij 3 wordt aangeduid als "de Utrechtse fruitsector";

Overwegende dat,

- De partijen een verplichting hebben met betrekking tot de (grond)waterkwaliteit, die voortkomt uit de Kaderrichtlijn Water (KRW), Dochterraichtlijn Grondwater (DRGW) en Richtlijn Drinkwater. De KRW stelt dat alle oppervlaktewateren in 2015 een goede chemische en ecologische toestand moeten behalen. In de DRGW en de Richtlijn Drinkwater is aangegeven dat bescherming van water bestemd voor drinkwaterproductie nodig is. Doel daarvan is de achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen, en het niveau van zuivering dat noodzakelijk is voor drinkwaterproductie op termijn te verlagen.
- Normering voor zowel oppervlaktewater als grondwater is vastgelegd in de Besluit kwaliteitseisen monitoring water (BKMW).
- De partijen de volgende verantwoordelijkheden hebben teneinde een goede grond- en oppervlaktewaterkwantiteit en -kwaliteit te bewaken dan wel te bereiken:
 - Het waterschap verantwoordelijk is voor de oppervlaktewaterkwantiteit en kwaliteit, de uitvoering van wettelijke beschermingstaken en de uitvoering van de KRW-maatregelen voor het oppervlaktewater.
 - De provincie verantwoordelijk is voor de uitvoering van wettelijke grondwaterbeschermingstaken, het vaststellen van doelen voor grond- en oppervlaktewater voor de KRW en uitvoeren van KRW grondwatermaatregelen.
 - De Utrechtse fruitsector verantwoordelijk is voor het voldoen aan wettelijke regelgeving en voorschriften, zoals gebruiksvoorschriften en toepassing van gewasbeschermingsmiddelen. Dit is vastgelegd in het LOTV (Lozingenbesluit

Open Teelt en Veehouderij). Dit gaat per 1-1-2013 over in het activiteitenbesluit.

- Gewasbeschermingsmiddelen onmisbaar zijn in de reguliere fruitteelt om de gewassen en het fruit te beschermen tegen ziekten en plagen.
- In de fruitteelt regelmatig gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, waarvan residuen en omzettingsproducten via verschillende emissieroutes in het grond- en oppervlaktewater komen.
- Uit de monitoringsresultaten van de oppervlaktewaterkwaliteit van het waterschap blijkt dat een aantal gewasbeschermingsmiddelen op diverse meetpunten in normoverschrijdende hoeveelheden wordt aangetroffen. Dit is te lezen in de jaarverslagen oppervlaktewater van het waterschap.
- Uit rapportages meetrondes grondwaterkwaliteit van de provincie Utrecht (2007, 2010 en 2011) blijkt dat gewasbeschermingsmiddelen regelmatig normoverschrijdend worden aangetroffen.
- Bovenstaande bevindingen voor de provincie en het waterschap aanleiding waren een onderzoek in te stellen naar de emissieroutes van vier veel gebruikte middelen te weten: captan, thiacloprid, boscalid en glyfosaat en aansluitend naar maatregelen om normoverschrijdingen te voorkomen. De onderzoeksresultaten zijn vastgelegd in het rapport: "Emissieroutes van gewasbeschermingsmiddelen uit de fruitteelt in Utrecht", mei 2012, auteurs: Marcel Wenneker (PPO-fruit), Roel Kruijne (Alterra) en Marc Vissers (Grontmij).
- De resultaten van dit onderzoek voor de Utrechtse fruitsector aanleiding waren om met de provincie en het waterschap afspraken te maken over maatregelen om de geconstateerde normoverschrijdingen terug te dringen.
- De beoogde maatregelen bestaan uit een relatief eenvoudig samenspel van bestaande technieken en de wijze van toepassing, te weten het gebruik van driftarme spuitdoppen, driftreducerende spuittechnieken, windschermen en gerichte en aangepaste gewasbeschermingsmiddelenkeuze. Daarbij gaat het vooral om de correcte toepassing van deze technieken, maatregelen en teeltvrije zones.
- Overeengekomen is die afspraken vast te leggen in een convenant/afsprakenkader.

Verklaren overeengekomen te zijn als volgt:

Artikel 1. Partijen onderschrijven de resultaten en de conclusies, zoals verwoord in de rapportage "Emissieroutes van gewasbeschermingsmiddelen uit de fruitteelt in Utrecht, mei 2012".

Artikel 2. Partijen onderschrijven de effectiviteit van de vier typen maatregelen om drift te beperken die zijn voorgesteld door de Utrechtse fruitsector, te weten: het gebruik van driftreducerende doppen, toepassen van nieuwe spuittechnieken, toepassen van (nieuwe) windhagen en het gebruik van waarschuwingsmodellen met daarbij een gedeeltelijke inzet alternatieve middelen. De vier typen maatregelen zijn uitgewerkt in bijlage I.

Artikel 3. Indien fruittelers bedreigende activiteiten voor het oppervlaktewater uitvoeren op het erf, zorgen zij voor 2014 voor mitigerende voorzieningen om erfafspoeling te voorkomen.

Artikel 4. De Utrechtse fruitsector ontwikkelt in het eerste kwartaal van 2013 informatiemateriaal over de wijze waarop de maatregelen die de emissie beperken het beste toegepast kunnen worden. Het waterschap brengt dit informatiemateriaal ter kennis aan alle Utrechtse fruittelers, loonwerkers en mechanisatiebedrijven.

Artikel 5. De Utrechtse fruitsector past de vier typen maatregelen vanaf 2013 in een praktijknetwerk toe met een studiegroep van circa 15 telers. Deze groep streeft door stapeling van maatregelen naar een halvering van de spuitdrift, zoals die

wettelijk via het LOTV (Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij; per 1-1-2013: Activiteitenbesluit) is toegestaan. Vanuit het praktijknetwerk wordt de opgedane kennis verspreid aan de overige telers in het gebied via spuitlicentieavonden, telersbijeenkomsten, de Utrechtse fruitteeltdag, de Aanjager van LaMi, demonstraties, elektronische nieuwsbrief HDSR, artikelen in diverse media, zoals Fruitteelt, Nieuwe Oogst etc.

Artikel 6. De Utrechtse fruitsector levert elk jaar aan waterschap en provincie in februari een update van het gebruik van alle soorten gewasbeschermingsmiddelen en de periode waarin deze middelen worden gebruikt. Het waterschap en de provincie gebruiken dit voor het optimaliseren van de monitoringsstrategie van oppervlaktewater en grondwater.

Artikel 7. Het waterschap verbetert de monitoring van de oppervlaktewaterkwaliteit met betrekking tot het middel captan. De update van art. 6 kan het waterschap gebruiken om de monitoring van het oppervlaktewater te optimaliseren.

Artikel 8. Het waterschap coördineert de uitvoering van het convenant en is verantwoordelijk voor aanvullende advisering en communicatie naar de sector op het gebied van oppervlaktewater.

Artikel 9. De provincie voert in het najaar van 2012 eenmalig een monitoring uit in het ondiepe grondwater in de provincie Utrecht van stoffen die gebruikt worden in de fruitteelt. Convenantpartijen bespreken de resultaten en analyse van deze grondwatermonitoring gezamenlijk. Op basis daarvan maken zij nadere afspraken over de maatregelen die worden uitgevoerd. De provincie is verantwoordelijk voor aanvullende advisering en communicatie naar de sector op het gebied van grondwater.

Artikel 10. De concentraties van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater en grondwater worden getoetst aan de nieuwste normen, zoals verwoord in het Besluit kwaliteitseisen monitoring water (BKMW). Dit zijn de KRW normen; indien nog geen KRW normen zijn vastgesteld, wordt uitgegaan van de MTR norm. Voor de gehalten van gewasbeschermingsmiddelen in het grondwater wordt uitgegaan van de grondwaternorm. Deze is voor alle gewasbeschermingsmiddelen 0,1 microgram per liter. De som van de gehalten van alle gewasbeschermingsmiddelen in het grondwater mag niet meer dan 0,5 microgram per liter zijn.

Artikel 11. Het waterschap organiseert de kennisuitwisseling over de techniek van het analyseren tussen het uitvoerende lab en de toelatingshouders van captan. Het waterschap doet dit in samenwerking met de andere 'fruitwaterschappen'.

Artikel 12. Partijen komen 2 keer per jaar bijeen om ervaringen te delen. Het waterschap neemt hiervoor initiatief.

Artikel 13. Wanneer partijen communiceren over de ontwikkelingen en activiteiten met betrekking tot dit convenant, stellen zij voorafgaand de communicatiemedewerker en de inhoudelijk deskundige van de andere partijen op de hoogte. Bij elk bericht dat een partij naar buiten brengt met betrekking tot het convenant wordt een gezamenlijke boodschap vermeld: "De Utrechtse fruitsector heeft in 2012 samen met Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden, de Provincie Utrecht en de NFO afspraken gemaakt in een convenant om de belasting van het grond- en oppervlaktewater met middelen die in de reguliere fruitteelt worden gebruikt, te verminderen".

Artikel 14. Het waterschap entameert via de Unie van Waterschappen de landelijke discussie tot het harmoniseren van de diverse monitoringsstrategieën van de waterschappen, zodat resultaten uniform en onderling vergelijkbaar zijn.

Artikel 15. De in dit convenant overeengekomen maatregelen moeten leiden tot een verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit in het algemeen en in het bijzonder in fruitteeltgebieden. Onder punt 1 tot en met 4 zijn de doelstellingen opgenomen die gelden voor het oppervlaktewater. Met betrekking tot het grondwater staat de doelstelling bij punt 5.

1. De doelstelling is om in 2013 het aantal normoverschrijdingen met 40% terug te dringen ten opzichte van het referentiejaar¹;
2. De doelstelling voor 2014 is 60% minder overschrijdingen ten opzichte van het referentiejaar¹;
3. De doelstelling voor 2015 is 80% minder overschrijdingen ten opzichte van het referentiejaar¹;
4. telers voldoen in 2015 voor 100% aan de wettelijke eisen in het activiteitenbesluit ten aanzien van de toepassingen van de driftbeperkende maatregelen;
5. De uitkomsten van de grondwatermonitoring 2012 van de provincie Utrecht (in voorbereiding) worden als uitgangspunt genomen voor het maken van nadere afspraken om de doelstelling (de grondwaternorm) te realiseren.

¹ Het referentiejaar is het gemiddeld aantal normoverschrijdingen van 2007 tot en met 2010 op basis van de maandelijkse monitoring van 10 monsterpunten (zie bijlage III).

Artikel 16. Partijen spreken af om begin 2014, 2015 en 2016 een gezamenlijke evaluatie op te stellen van het doelbereik (zoals verwoord in art. 15) van de overeengekomen maatregelen op basis van het format dat is opgenomen in bijlage III.

Artikel 17. Bij de financiering van de kosten voortkomend uit de afspraken in dit convenant, gaan we uit van het principe van de 'gesloten beurzen'. Partijen dragen verantwoordelijkheid voor financiering van de kosten voortkomend uit de eigen reguliere werkzaamheden en de werkzaamheden zoals vastgelegd in het convenant.

Artikel 18. De werking van het convenant is onderhevig aan de volgende bepalingen:

1. Dit convenant treedt in werking, nadat het door alle partijen is ondertekend en geldt tot en met 31 december 2016.
2. De doelen in het convenant beschrijven een inspanningsverplichting en geen resultaatsverplichting. De nakoming van dit convenant is niet in rechte afdwingbaar.
3. Wijziging en/of verlenging van dit convenant is mogelijk als alle partijen instemmen.
4. Bij dit convenant behoren drie bijlagen, te weten: bijlage 1 "Toelichting vier typen driftreducerende maatregelen"; bijlage 2 "Overzicht monitoringsgegevens van oppervlaktewater"; bijlage 3 "Format evaluatie"; bijlage 4 "Financieringsoverzicht".

Aldus overeengekomen en ondertekend in 4-voud, op 13 december 2012 op de Utrechtse fruitteeltdag, te Houten

Provincie Utrecht
de heer drs. R. de Vries
Gedeputeerde Water

Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden
de heer G. Beugelink
Hoogheemraad

Nederlandse Fruittelers Organisatie
De heer F. van Brandenburg

Bijlage I

Toelichting vier typen driftreducerende maatregelen

Maatregel	Omschrijving	Kosten per fruitteler	Effect op oppervlaktewater	Acties
Het gebruik van drift reducerende doppen	Uit de uitgevoerde doppenclassificatie zijn doppen gekomen met goede drift reducerende eigenschappen (o.a. de Albuz TVI).	Kosten doppen €10,- per stuk. Een dubbel set doppen kost 20 x 2 x € 10,- = €400,- + filtersysteem = ongeveer €700,-	Groot (50-95% driftreductie, mits de doppen op een juiste wijze wordt toegepast (o.a. eenzijdig spuiten langs de slootkant en gebruik juiste druk). Een driftreductie van 95% met driftreducerende doppen is ook haalbaar, maar op dit moment gaat dit nog wel samen met een hoger spuitvolume dan gewenst.	<ul style="list-style-type: none"> - Het classificatiesysteem maakt de erkenning van nieuwe doppen gemakkelijker. De doppenfabrikanten kunnen meer dooptypen beschikbaar maken voor de fruitteelt. De doppenfabrikanten kunnen samen met de sector in hun assortiment kijken welke doppen het meest geschikt zijn voor de fruitteelt. - Het filtersysteem moet aangepast worden om verstoppingen te voorkomen: soms zijn fijnere filters of meer filters nodig. Mogelijk kan ook een uitvloeier toegevoegd worden. - HDSR kan op de telers druk uitoefenen om de driftreducerende doppen te gebruiken. - De NFO kan via haar vakblad en/of via bijeenkomsten voorlichting geven over de problematiek en de drift reducerende doppen. - PPO zal, indien de sector dit wenst, moeten onderbouwen dat de bestrijdingsresultaten van de drift reducerende doppen gelijk zijn dan de van de conventionele dop. - De sector zal een groep telers aan kunnen wijzen die in 2012 en 2013 met driftarme doppen gaat spuiten. Er zullen bij deze bedrijven demonstraties gegeven kunnen worden bij telers die de drift reducerende doppen toepassen. De mechanisatiebedrijven kunnen hierbij worden betrokken. -Uitzoeken of er subsidiemogelijkheden voor het aanschaffen van de doppen zijn (GMO-the Greenery)
Toepassen van nieuwe spuittechnieken	Er zijn op dit moment twee nieuwe spuitmachines die waarschijnlijk grote toekomst hebben. Dit zijn de KWH spuit en de CDS spuit.	Ongeveer €35.000,- tot € 45.000,-	Zeer groot (>95% driftreductie bij een combinatie van maatregelen, inclusief driftarme doppen en aangepaste luchtondersteuning). Voordeel van deze technieken is dat er geen extra handelingen hoeven te worden verricht om eenzijdig langs de sloot te spuiten.	<ul style="list-style-type: none"> - De KWH spuit krijgt mogelijk in april 2012 een erkenning. De erkenning van de CDS spuit laat langer op zich wachten (deze spuit moet nog verder doorontwikkeld worden). - Fruittelers met voldoende financiële mogelijkheden kunnen deze spuiten aanschaffen.

Maatregel	Omschrijving	Kosten per fruitteler	Effect op oppervlaktewater	Acties
Toepassen van (nieuwe) windhagen	Er zal een minimale haaghoogte aangehouden worden. Er zullen andere plantensoorten (die natuurlijke vijanden stimuleren) in opengevallen stukken in de haag geplant worden.	Stimuleren groei en gezondheid haag, kosten zijn laag, wel extra kosten snoei. Andere plantensoorten in haag: Kosten zijn laag. Alternatieve hagen: Onduidelijk.	Beperkt effect, veel hagen zijn van goede kwaliteit Andere plantensoorten: Gering effect. Er is winst te bereiken met een haagsoort die in het voorjaar sneller dicht groeit.	- PPO zal met de huidige inzichten het effect op natuurlijke vijanden van andere plantensoorten in open gedeelten van de haag inzichtelijk kunnen maken. PPO/DLV/Fruitconsult zullen de praktische mogelijkheden en kosten van alternatieve hagen inzichtelijk kunnen maken.
Gebruik van waarschuwingsmodellen en gedeeltelijke inzet alternatieve middelen	Op dit moment zijn er waarschuwingsmodellen voor vruchtboomkanker, schurft, fruitmot en meeldauw. Door het op een juiste wijze integreren van al deze modellen op het fruitbedrijf kan er met minder bespuitingen worden volstaan en kunnen bij sommige bespuitingen het middel Captan worden vervangen door alternatieven zoals zwavel, kaliumbicarbonaat en kalkmelk. De waarschuwingsmodellen geven de mogelijkheid om alternatieve middelen voor captan (die mogelijk minder werkzaam zijn) zo optimaal mogelijk in te zetten (timing).	De kosten voor het gebruik van de modellen.	Redelijk tot groot (30% (appel), 70% (peer)) minder middelgebruik (ook door het gebruik van alternatieven) en dus 30% -70% minder middel dat in het oppervlaktewater terecht komt).	-Opzetten van groepen fruittelers die intensieve begeleiding krijgen van voorlichting (van gewasbeschermingsfabrikanten) en onderzoek.

Bijlage II

Overzicht monitoringsgegevens van oppervlaktewater

Tabel 1 Statistieken bestrijdingsmiddelen

Statistieken	2007	2008	2009	2010
Aantal bestrijdingsmiddelen	115	125	210	200
Aantal analyses	13800	13900	19500	21000
Metingen boven de detectiegrens	719	602	264	539
Boven detectiegrens (%)	ca. 5	ca. 4,5	ca. 1,4	ca. 2,5
Aantal aangetroffen stoffen	57	37	24	53
Aantal stoffen boven de norm	12	5	3	11
Aantal Individuele normoverschrijdingen	42	27	12	47

Tabel 2 op alle locaties aangetroffen middelen

	2007	2008	2009	2010
1	Carbendazim	Carbendazim	Carbendazim	Carbendazim
2	MCPA	MCPA	Bentazon	Boscalid
3	MCPA	MCPA	Diuron	Diuron
4	Diuron	Diuron		Isoproturon
5	Nicosulfaron	Nicosulfaron		Pyrimethanil
6	Primicarb	Bentazon		Terbutylazine
7	Terbutylazine	Isoproturon		
8		Pyrimethanil		

Tabel 3 Normoverschrijdende middelen

	2007	2008	2009	2010
1	DMST	Carbendazim	Imidacloprid	Boscalid
2	Carbendazim	Imidacloprid	Primicarb	Captan
3	Diflubenzuron	Primicarb	Terbutryne	Cyprodinil
4	Imidacloprid	Spinosad		Imazalil
5	Kresoxim-methyl	Terbutryne		Imidacloprid
6	Metolachloor			Methoxyfenozide
7	Monolinuron			Primicarb
8	Primicarb			Pymetrozine
9	Pyraclostrobin			Pyraclostrobin
10	Pyrimethanil			Pyrimethanil
11	Spinosad			Thiacloprid
12	Sulcotrione			
13	Terbutryne			

Bijlage III

Format evaluatie

Het referentiejaar is het gemiddeld aantal individuele normoverschrijdingen van 2007 tot en met 2010 gebaseerd op de monitoringsgegevens van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden. Het aantal individuele overschrijdingen van de verschillende jaren is weergegeven in de laatste regel van onderstaande tabel.

Tabel 1. Statistieken aangetroffen gewasbeschermingsmiddelen

Statistieken	2007	2008	2009	2010
Aantal bestrijdingsmiddelen	115	125	210	200
Aantal analyses	13800	13900	19500	21000
Metingen boven de detectiegrens	719	602	264	539
Boven detectierens (%)	ca. 5	ca. 4,5	ca. 1,4	ca. 2,5
Aantal aangetroffen stoffen	57	37	24	53
Aantal stoffen boven de norm	12	5	3	11
Aantal Individuele normoverschrijdingen	42	27	12	47

Het gemiddeld aantal individuele overschrijdingen is: $42+27+12+47=32$ individuele normoverschrijdingen.

Gebaseerd op de metingen van 10 monsterpunten die maandelijks (12 keer) gemeten worden. Bij verandering van het aantal monsterlocaties, of de meetfrequentie vindt een weging plaats.

In tabel 2 is de jaarlijkse doelstelling voor het aantal individuele normoverschrijdingen weergegeven.

Tabel 2. Doelstelling aantal individuele normoverschrijdingen per jaar

Jaartal	2013	2014	2015
Reductie %	40	60	80
doelstelling individuele normoverschrijdingen	19,2 (19)	12,8 (13)	6,4 (6)

De jaarlijkse evaluatie zal ingaan op de volgende punten:

- Huidige situatie betreffende jaar;
- Aanvulling data tabel 1 en data in bijlage II.
- Vergelijking aantal normoverschrijdingen met de doelstellingen zoals verwoord in tabel 2;
- Discussie over oorzaken wel/niet halen doelstelling (veel weinig plagen, droog/nat jaar etc.);
- Mogelijke bijdrage gebiedsvreemd water;
- Aanbevelingen voor komend jaar;
- Vaststelling doelstelling voor komend jaar;
- Het functioneren van het convenant en de vraag of actualisatie nodig is.

Op basis van de monitoringsresultaten van het grondwateronderzoek van de provincie (artikel 9.) zal de evaluatie van het grondwater nader ingevuld worden.

Bijlage 4

Financieringsoverzicht

Activiteit	Periode	Betrokken partij(en)	Financiële verantwoordelijkheid
Het treffen van mitigerende voorzieningen om erfafspoeling te voorkomen. (artikel 3)	2013	Fruitsector Waterschap	Fruitsector
Ontwikkelen informatiemateriaal en verspreiden naar alle Utrechtse fruittelers, loonwerkers en mechanisatiebedrijven. (artikel 4)	Eerste kwartaal 2013	Fruitsector Waterschap Provincie	Waterschap (drukken spuitprotocol) Verder eigen uren
Praktijknetwerk met 15 fruittelers. (artikel 5)	2012-2015	Fruitsector PPO-fruit Alliance CAF Wesemael Bodata Horizon Bodata Waterschappen en vele anderen	Dienst regelingen en diverse andere partijen
Elk jaar leveren van een update van alle soorten gebruikte gewasbeschermingsmiddelen. Het waterschap en de provincie gebruiken deze gegevens voor het optimaliseren van de monitoringstrategie. (artikel 6)	2012-2015	Fruitsector Waterschap Provincie	Eigen uren
Optimalisatie van de monitoring van de oppervlaktewaterkwaliteit m.b.t. nieuwe middelen (artikel 7)	2012-2015	Waterschap	Waterschap
Coördinatie van de uitvoer van het convenant (artikel 8)	2012-2015	Waterschap	Waterschap
Advisering en communicatie naar de sector m.b.t. het oppervlaktewater. (artikel 8)	2012-2015	Waterschap	Waterschap
Advisering en communicatie naar de sector m.b.t. het grondwater. (artikel 9)	2012-2015	Provincie	Provincie
Metten en toetsen van concentraties van gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlaktewater en grondwater. (artikel 10)	2012-2015	Waterschap Provincie	Waterschap Provincie
Kennisuitwisseling over de techniek van het analyseren tussen het uitvoerende lab en de toelatingshouders van captan. (artikel 10)	2012-2015	Alle fruitwaterschap pen	Eigen uren

Twee bijeenkomsten per jaar om ervaringen te delen	2012-2015	Waterschap Provincie, Fruitsector	Eigen uren
Afstemmen communicatie over ontwikkelingen en activiteiten naar buiten. (artikel 13)	2012-2015	Waterschap Provincie, Fruitsector	Eigen uren
Harmoniseren van diverse monitoringsstrategieën. (artikel 14)	2012-2015	Waterschap Unie van Waterschappen	Eigen uren
Evaluatie. (artikel 16)	Begin 2014, 2015 en 2016	Waterschap Provincie, Fruitsector	Eigen uren